

Typologie státu

Různé typy dělení států:

- a) **dle formy vlády** – účast obyvatel na státní moci:
1. demokracie – podíl na vládě má (alespoň teoreticky) většina obyvatelstva, ideálně všichni; existence plurality názorů
 - i. přímá – vládu uskutečňují přímo (referendum) – v zásadě *antika*, dnes „*Libye*“
 - ii. nepřímá – vláda skrze volené zástupce - *ČR*
 2. autokracie – neexistence plurality názorů; přístup k řízení státu jen omezená skupina, resp. jednotlivec
 - i. absolutní monarchie
 - ii. diktatura
 - iii. totalita¹
- b) **dle formy vlády** – složení nejvyšších orgánů státní moci a vztahy mezi nimi:
1. theokracie – státní orgány obdařeny posvátnou autoritou – klasicky *Vatikán*
 2. monarchie – hlava státu dosazována nejčastěji dědickým nárokem, někdy volená, a to doživotně
 - i. absolutistická – monarcha není omezován ničím – dnes v zásadě *Saúdská Arábie*
 - ii. konstituční – monarcha omezován a vázán ústavou – *Velká Británie*
 3. republika – státní orgány voleny na omezenou dobu
 - i. presidentská – *Francie, Polsko, Rusko*
 - ii. parlamentní – *ČR, SR, Itálie*
 4. vlády vůdcovské
- c) **dle rozvržení státní moci**:
1. centralizovaná – státní moc soustředěná v jednom centru, většinou menší státy - *Lucembursko*
 2. decentralizovaná – státní moc je rozptýlena do samosprávných celků – *ČR* (kraje)
- d) **dle územní struktury, členění**:
1. unitární – území státu je jednotné, neděleno na samostatné celky - *ČR*
 2. složený – území státu se skládá z více celků s různou mírou samostatnosti
 - i. federace²
 - ii. konfederace³
- e) **dle společenských tříd vlastnicích výrobní prostředky** (marxistická teorie):
1. prvobytně – pospolná společnost
 2. otrokářský stát
 3. feudální
 4. kapitalistický
 5. socialistický
 6. komunistický
- f) **dle základních ideí**:
1. národní – stát založený na ideji národa jako státotvorného principu - *SR*
 2. občanský – státotvorným principem je občanství, nikoli národnost – *ČR, U.S.A.*
 3. náboženský – základní ideologií státu je náboženská idea - *Írán*
- g) **dle národnostního složení obyvatelstva**:
1. národní – převládá etnikum jednoho národa, menšiny nevýznamné - *Dánsko, Portugalsko, ČR*
 2. s národnostními menšinami – ve státě je jeden převažující národ a jedna či více významných menšin – *SR; ČSR 1918 - 1938*
 3. nadnárodní – více národností s podobně silným postavením - *Švýcarsko, Belgie, ČSSR*
 4. občanský – národnost nehraje roli - *U.S.A.*

ČR tedy je: demokracie, parlamentní republika, decentralisovaná, unitární, občanská, v zásadě národ.

¹ **Diktatura** – soustředění neomezené moci v rukou jednoho neomezeného vládce, resp. úzké skupiny lidí. Znaky: koncentrace moci, vyloučení většiny obyvatel z vlády, monopol a kontrola hromadných sdělovacích prostředků.

Totalita – vláda, v níž se státní moc prosazuje do všech oblastí života společnosti. Politická moc se rozšiřuje na všechny oblasti života (hospodářství, kultura, umění, školství, náboženství). Diktatura (tradičně) usiluje o vyloučení většiny z vlády, totalita se snaží o naprostou angažovanost a politizaci „mas“. Jsou dva základní příklady moderní totality – *fašismus – nacismus*, resp. *komunismus* (stalinismus, maoismus, reálný socialismus).

² **Federace** – forma státního zřízení, v němž několik států tvoří jeden stát federální; mají společnou ústavu, státní občanství, nejvyšší orgány státu, společné federální orgány mají vyhrazeny některé funkce – zejm. měna, zahraniční politika, obrana, ostatní funkce jsou v pravomoci republikových orgánů (školství, kultura). Příklady: *SSSR, ČSSR, ČSFR, U.S.A., SFRJ, SRN, Brazílie, Švýcarsko, Velká Británie*

³ **Konfederace** – málo častý útvar, spíše přechodného typu. Méně pevná vazba republik na společné orgány, členské státy mají mezinárodní subjektivitu. Většinou vzniká buď rozpadem federace na (v budoucnu) samostatné státy (Jugoslávie – *Srbsko a Černá Hora*, možná i *Společenství nezávislých států*, kdyby ovšem fungovalo) nebo spojováním samostatných států, které patrně v budoucnu vytvoří federaci (*Švýcarsko* do 1847, *U.S.A.* 1781 - 1787). Konfederace nemá ústavu, ale mezinárodní smlouvu dvou suverenních států